

Analiza rynku turystycznego Bułgarii

Ewelina Masiarek
e-mail: ewelina.masiarek@wp.pl

Turystyka i Rekreacja
Zarządzanie Biznesem Turystycznym

Spis treści

Wstęp	3
I. Podstawowe uwarunkowania rozwoju turystyki przyjazdowej, krajowej i wyjazdowej..	3
1.1 Ogólna charakterystyka obszaru badań	3
1.1.1. Położenie geograficzne	4
1.1.2. Budowa geologiczna. Rzeźba terenu	5
1.1.3. Klimat.....	6
1.1.4. Ludność	7
1.1.5. Gospodarka.....	8
1.1.6. Ustrój państwa i pobyt w kraju	9
1.2. Atrakcje turystyczne przyciągające największą liczbę turystów	10
1.2.1. Główne regiony turystyczne.....	10
1.3. Infrastruktura turystyczna i komunikacja	12
1.4. Podstawowe determinanty konsumpcji turystycznej ludności	13
1.5. Narodowa administracja turystyczna. Narodowa organizacja turystyczna	15
II. Rynek recepcji turystycznej - turystyka krajowa.....	15
2.1. Przyjazdy i główne obszary koncentracji krajowego ruchu turystycznego	15
2.2. Dochody z turystyki krajowej	16
2.3. Analiza profili konsumenckich turystów pochodzących z najważniejszych rynków emisyjnych	16
III. Rynek recepcji turystycznej - zagraniczna turystyka przyjazdowa.....	16
IV. Rynek emisji turystycznej (turystyka wyjazdowa)	26
V. Znaczenie badanego rynku dla Polski	30
Podsumowanie.....	32
Bibliografia.....	33
Spis rycin	36
Spis tabel	36

Wstęp

Niniejsza praca ma na celu przedstawienie analizy rynku turystycznego Bułgarii. Całość pracy składa się z krótkiego wstępu, pięciu rozdziałów, w których ukazany jest podział walorów i głównych atrakcji terenów wybrzeża Bułgarii, analizy rynku turystycznego oraz zakończenia.

Zdecydowałam się zaprezentować ten kraj, ponieważ niegdyś zapomniany i przez wiele osób niedoceniany, dziś wraca na listę najchętniej odwiedzanych krajów przez zagranicznych turystów.

Do pracy wykorzystane zostały liczne zasoby literatury z zakresu turystyki, marketingu turystycznego, ekonomii i gospodarki. Przydatne okazały się przewodniki turystyczne zarówno te turystyczne, jak i internetowe. Wykorzystano również witryny internetowe, jako źródło pozyskiwania informacji na dany temat.

I. Podstawowe uwarunkowania rozwoju turystyki przyjazdowej, krajowej i wyjazdowej

We współczesnym świecie coraz więcej ludzi potrzebuje chwili wytchnienia, z dala od problemów, zatłoczonego miasta i trudów życia codziennego. Rzec należy, że odpoczynek, to luksus, na który zasługują wszyscy i trzeba go, w jak najlepszy sposób zagospodarować, aby zaspokoić potrzeby rozrywki czy relaksu. Niezaprzeczalnie doskonałym miejscem do zregenerowania sił jest Bułgaria – kraj o bogatej historii i zróżnicowanej kulturze, a także miejsc zachwycających harmonią barw i krajobrazów.

Bułgaria fascynuje sztuką i obyczajami. Sztuka ludowa, przeróżna w swoich treściach i formach, jest żywa i wciąż osiągalna w całym kraju, stanowiąc ważną atrakcję wśród turystów.

1.1 Ogólna charakterystyka obszaru badań

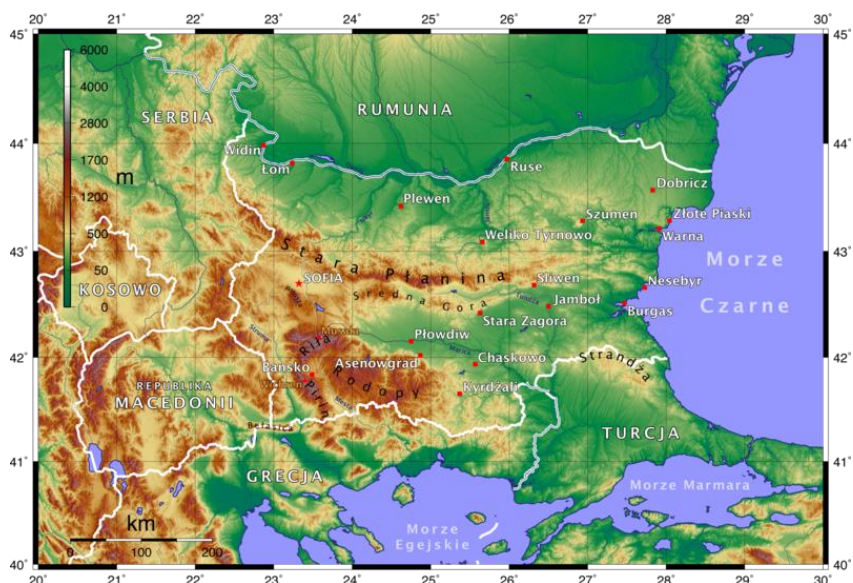
Bułgaria jest krajem położonym w południowo-wschodniej części Europy, a północno – wschodniej części Półwyspu Bałkańskiego. To państwo stosunkowo niewielkie, charakteryzujące się dość bogato urozmaiconym ukształtowaniem terenu. Naturalną granicę na północy stanowi nieśpiesznie płynący Dunaj, druga rzeka Europy pod względem długości, oddzielając Bułgarię od Rumunii. Terytorium kraju w części wschodniej jest ograniczone linią brzegową Morza Czarnego, oferując przy tym dogodne

połączenia z Gruzją, Rosją i Ukrainą. Na południu natomiast Bułgaria graniczy z Grecją i Turcją, zaś na zachodzie z Serbią i Czarnogórą, a także z Macedonią. Łączna długość granic wynosi 1808 km¹.

1.1.1. Położenie geograficzne

Obszar kraju ma kształt nieregularnego czworoboku i rozciąga się w kierunku równoleżnikowym na długości ok. 520 km, zaś w kierunku południkowym - 330 km. Powierzchnia jej obejmuje 111 910 km², co klasyfikuje Bułgarię na 102 miejscu, na skalę światową². Podzielone jest na 28 obwodów administracyjnych – 14 na południu i 14 na północy. Stolicą państwa jest Sofia, położona w zachodniej części Bułgarii, licząca ponad 1 mln mieszkańców³.

Teren całego obszaru państwa bułgarskiego mieści się w następujących współrzędnych geograficznych: 41°14' a 44°13' szerokości geograficznej północnej i 22°22' a 28°37' długości geograficznej wschodniej⁴.

Ryc. 1. Mapa fizyczna Bułgarii

Źródło : <http://www.bulgariawakacje.net/mapa.html>

(dostępne: 05.12.2017).

¹ Atlas Geograficzny. Świat, Polska, Nowa Era, Wrocław 2009, s. 34;
<http://www.bulgariawakacje.net/mapa.html> (dostęp: 05.12.2017).

² Koseski A., Wallaume M., *Nowe Kraje Unii Europejskiej - Bułgaria i Rumunia*, DIALOG, Warszawa 2007, s. 15.

³ Molenda T., Rzętała M., *Z badań nad wpływem antropopresji na środowisko. Tom 15. Walory turystyczne Bułgarii*, Wydział Nauk o Ziemi UŚ, Sosnowiec 2014, s. 120.

⁴ http://24timezones.com/pl_czas/sofia_czas_lokalny.php (dostęp: 05.12.2017).

1.1.2. Budowa geologiczna. Rzeźba terenu

Większa część powierzchni terytorium Bułgarii, aż 70%, zajmują równinne i wyżynne obszary. 30% natomiast stanowią formacje górskie i wysokogórskie. Ukształtowanie powierzchni odznacza się pasmowym ułożeniem orograficznych jednostek, które przebiegają równoleżnikowo⁵.

Północ należy do pagórkowatej Równiny Naddunajskiej, która potem, na południu, przechodzi w najdłuższy górski łańcuch, czyli Starą Płaninę, inaczej nazywana Bałkanem lub Bałkanami, dzieląc przy tym Bułgarię, na dwie równe części. Rozciągające się na północ od Starej Płaniny przedgórze, tworzą tzw. Przedbałkan. W zachodniej jego części, wznoszą się Skąły Beogradzycyckie, zaś w części środkowej – nieduże łańcuchy Gór Tyrnowskich, gdzie płynie rzeka Jantra⁶.

Równolegle do Starej Płaniny, na południu, znajdują się pasma Srednej Góry, gdzie wyróżnić można Masyw Witosza, Antybałkan, Iulin, Wiskiar i Łożeńską Płaninę. Górskie grupy Riły, Pirinu czy Rodopów to już część południowo-zachodnia Bułgarii i ulokowane w nich najwyższe szczyty – Wichren, 2915 m n.p.m. (Pirin) oraz Musala, 2925 m n.p.m. (Riła). Masywem najrozleglejszym na Półwyspie Bałkańskim są Rodopy, gdzie najwyższym tysięcznikiem jest Goliam Perelik (2191 metrów)⁷.

W górach Strandży leżącej w południowo-wschodniej Bułgarii znajduje się sporo różnych kopalin. Między Sredną Górą a Starą Płaniną położone są podbałkańskie kotliny: Karłowska, Kazanłycka – najbardziej znane, Złaticko-Pirdopska czy Sliwenska.

Od Srednej Góry, na południe ulokowana jest też Nizina Górnotracka, przez którą przepływa Marica – jedna z najważniejszych arterii wodnych. Region ten charakteryzuje dosyć dobra kultura oralna i gęste zaludnienie⁸.

Wysokość średnia terytorium Bułgarii wynosi 470 m n.p.m. Około 40% terenu kraju lokuje się na wysokościach powyżej 600 metrów⁹.

---

⁵Zawilski A., *Bułgaria trzynastu wieków*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1999, s. 14-15.

⁶ <http://www.travelplanet.pl/przewodnik/bulgaria/geografia.html> (dostępne: 05.12.2017).

⁷ <http://www.nasza-turystyka.com.pl/country/bulgaria.html>, (dostępne: 05.12.2017);

http://www.worldtramp.pl/Lokalizacje/europa_bulgaria/ (dostępne: 05.12.2017).

⁸ Janowski H., *Bułgaria - przewodnik turystyczny*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1983, s. 62.

⁹ <http://www.przewodniki-online.pl/bulgaria/warunki-naturalne.html>, (dostępne: 07.12.2017).

1.1.3. Klimat

Bulgaria, turystów przyciąga do siebie słońcem i błękitem nieba. To niewątpliwie główna przyczyna, dzięki której, Bułgaria cieszy się tak dużą sławą wśród podróżnych. Położenie ma bardzo duże znaczenie dla bułgarskiego klimatu. Różnorodność klimatu uzależniona jest od zróżnicowania rzeźby terenu. Bułgaria podzielona jest na różne strefy klimatyczne, aczkolwiek jej większa część położona jest w strefie, gdzie panuje klimat umiarkowany, ciepły, suchy, kontynentalny, zaś nad morzem wilgotniejszy, podzwrotnikowy. Tylko niektóre regiony charakteryzuje klimat czarnomorski, śródziemnomorski i wysokogórski¹⁰. Panuje tutaj idealna pogoda dla sympatyków aktywnych form spędzania czasu, ale też dla spragnionych wypoczynku.

Pory roku są zróżnicowane. Wybrzeże czarnomorskie to raczej łagodne zimy z małymi opadami. Temperatura powietrza waha się bowiem między 8-12°C. W górach jest piętrowość klimatyczna. W okresie zimowym możliwe jest zwiedzanie bądź narciarstwo. Temperatura wody ok. 4°C. Późną wiosną temperatura to już 20°C. Lato, to skwar lejący się z nieba. Temperatura morza wynosi 24°C, zaś temperatura powietrza w głębi kraju dochodzi do 30°. Wyśmienite warunki do leżakowania i kąpieli. Chłodniej jest tylko w górach, ale niewiele, bo tam termometry pokazują 24°C. W Nizinie Górnotrackiej, w Kotlinie Kazanłyckiej i Sofijskiej, czasami pokazują 40°C, w Rodopach natomiast 31-33°C. Jesień to dobry czas, na wędrówki uliczkami i oglądanie zabytków. Dzień jest jeszcze w miarę długi i ciepły, wydłużając w ten sposób sezon wypoczynkowy¹¹.

Średnia roczna temperatura to 12°C, zaś w styczniu, wynosi 6°C. Klimat znakomicie sprzyja rozwojowi rolnictwa, szczególnie uprawie ryżu tytoniu, anyżu, co pozwala na uzyskiwanie obfitych plonów¹².

Średnia roczna suma opadów to 450-500 mm w centrum Dobrudży, a w zachodnim odcinku Niziny Trackiej osiąga aż 1200 mm. Najczęściej występują zimą i jesienią. Latem obejmują przede wszystkim Rodopy, ale i tam są niewielkie. Lato to głównie okres panującej do trzech miesięcy, suszy¹³.

---

¹⁰ Martyn D., *Klimaty kuli ziemskiej*, PWN, Warszawa 1995, s.119.

¹¹ <http://www.pogodabulgaria.pl/bulgaria-pogoda-w-poszczegolnych-miesiacach-roku.html> (dostęp: 05.12.2017).

¹² <http://www.travelplanet.pl/przewodnik/bulgaria/temperatury/> (dostęp 05.12.2017).

¹³ <http://www.bulgaria.pl/pogoda-klimat.xml> (dostęp: 05.12. 2017).

Na terenie Bułgarii zachmurzenie jest większe niż w innych bałkańskich państwach. W okolicy Sofii mgły zalegają przez około 11 dni w miesiącu¹⁴.

Gdy warszawskie, polskie zegary wybijają południe, w Sofii jest już godzina 13:00. Bułgaria, podobnie, jak Polska, na czas letni przechodzi, w ostatnią sobotę marca, zaś w ostatnią październikową sobotę na czas zimowy¹⁵.

1.1.4. Ludność

Przeglądając kalendarium historyczne dostrzec można, iż pierwsze ślady człowieka na terenie dzisiejszej Bułgarii, pojawiły się już w okresie paleolitu. W 1200 r. p.n.e. Półwysep Bałkański osiedlają Trakowie, stając się jednocześnie pierwszymi mieszkańcami tego terenu¹⁶.

Bułgaria to państwo demokracji ludowej stawiającym podstawy rozbudowanego społeczeństwa socjalistycznego. Dziś jest krajem wielonarodowościowym. Ok. 84% społeczeństwa stanowią oczywiście Bułgarzy. Kolejni zaraz, za nimi, są Turcy – ok. 9%, a także Romowie (4,7%). Istnieją również wspólnoty ormiańskie i żydowskie oraz minimalistyczne społeczności z własną kulturą, tradycjami i językiem, do takiego społeczeństwa zaliczani są: Karakaczanie, Gagauzi. Miasta południowego wybrzeża wypełnione są Grekami. Ich liczba jest dość symboliczna, największe skupiska mieszczą się w Warnie, mieście Burgas czy Ahtopolu. Istotny składnik etniczny Bułgarii stanowią Turcy, ale i oni, bardziej rozrzućeni są w centrum Dobrudży niż przy samym wybrzeżu¹⁷.

Spis ludności przeprowadzony w 1934 roku, dowodzi, że Bułgarię zamieszkiwało 6,5 mln ludzi, gdzie 75% zamieszkiwało wsie – 70% ludzi utrzymywało się wtedy głównie z rolnictwa. Na rok 1939, szacowano przeludnienie wsi na milion osób. Jednakże z czasem, nadchodzące procesy urbanizacyjne przyczyniły się do przemieszczenia dużej liczby ludzi do miast. Już w 2007 r. liczba ludności miejskiej stanowiła niemal 70% ogólnej liczby mieszkańców¹⁸. Na rok 2013 Bułgarię zamieszkuje 7 265 miliona ludzi. Bułgarię zamieszkują Bułgarzy (83,9% ogółu mieszk., 2001), Turcy (9,4%, gł. w okręgu Kyrdżali), a ponadto Cyganie (4,7%), Macedończycy, Ormianie, Żydzi i in. Od połowy lat 60. XX w., w Bułgarii występuje przewaga liczebna kobiet niż mężczyzn, w proporcji

---

¹⁴ https://pl.wikipedia.org/wiki/Geografia_Bu%C5%82garii#cite_note-Martyn119-2 (dostęp: 05.12.2017).

¹⁵ http://24timezones.com/pl_zegar/bulgaria_czas.php, (dostęp: 05.12.2017).

¹⁶ Nowak A., *Bułgaria-przewodnik turystyczny*, Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej, Poznań 1987, s. 14-15.

¹⁷ <http://www.bulgaricus.com/> (dostęp: 05.12.2017).

¹⁸ Koseski A., *Nowe Kraje Unii Europejskiej – Bułgaria, Rumunia*, DIALOG, Warszawa 2007, s. 22-23.

105/100. Kobiety przeważnie żyją około 76 lat, zaś prognozy długości życia dla mężczyzn stanowią 68,4 roku¹⁹.

Większa część mieszkańców Bułgarii jest wyznania prawosławnego – 84% ludności. Mniejszość turecka oraz część Romów pozostaje wierna Islamowi. Obecni są także protestanci i rzymscy katolicy, ale i grekokatolicy oraz wyznawcy judaizmu²⁰.

1.1.5. Gospodarka

W nowoczesnym rozumieniu słowa „gospodarka”, jej początki datuje się na XIX w. Przed wybuchem II wojny światowej Bułgaria była państwem rolniczym, z dużą liczbą małych gospodarstw. Drobnomieszczaństwo miało się dobrze, mimo iż, przemysł nie był aż tak rewelacyjnie rozwinięty. II wojna światowa przyniosła poważne zniszczenia, które zaraz po wojnie zaczęto modernizować. Zmiana ustroju politycznego wywołała opóźnienie w prywatyzacji, na co miała wpływ m.in. trwająca kilka lat niestabilność rządów czy dzika prywatyzacja, przyczyniająca się do całkowitego załamania gospodarki narodowej. Aczkolwiek Sofia podjęła konieczne działania do ustabilizowania sytuacji na rynku. Uzdrawiała sektor bankowy, przyspieszyła prywatyzację, hamowanie inflacji i unormowanie waluty. Jednak nie wszystkie te działania się przyjęły i nie wszystkie błędy dało się zneutralizować²¹. Mimo zaawansowanej i szybkiej modernizacji gospodarki wciąż w Bułgarii ubóstwo pozostaje powszechne, o czym dowodzi stopa bezrobocia, średnia wysokość płac czy wysokość emerytur. Oficjalnie na miesiąc grudzień 2017 rok stopa bezrobocia w Bułgarii wynosi 6,6%²². Bezrobocie jest poważnym problemem w całej Unii Europejskiej, a Bułgaria w tej kwestii nie jest wyjątkiem. Według danych Eurostatu, zajmuje 7. miejsce pod względem bezrobocia wśród krajów Wspólnoty. W styczniu 2014 bezrobotnych było 424 tys. obywateli Bułgarii, co stanowi 13,1% ludności w wieku produkcyjnym w kraju. Odnotowano niewielki wzrost bezrobocia (w grudniu ubiegłego roku wynosiło 13%). Wskaźniki obejmują również młodzież – w tej grupie bezrobocie wynosiło 30% w pierwszym miesiącu roku (w grudniu wynosiło ono 29,4% a rok wcześniej – 27,8%). Łącznie 68 tys. młodych Bułgarów poniżej 25-tego roku życia było bezrobotnych na początku roku. Dla porównania w poprzednim miesiącu liczba ta

---

¹⁹ <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> (dostęp: 05.12.2017).

²⁰ http://joshuaproject.net/people_groups (dostęp: 05.12.2017).

²¹ Auzias D., Labourdette J.P., *Petit Fute - Bułgaria*, PWH SIEDMIORÓG SP. Z O.O., Wrocław 2006-2007, s. 36.

²² http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/UNE_RT_M (dostęp: 05.12.2017).

wynosiła 66 tys. i 68 tys. przed rokiem²³. Zwykły pracownik otrzymuje płacę minimalną w kwocie 235,2 EUR/miesiąc²⁴. PKB na jednego mieszkańca wynosi 13,8 tys. USD²⁵. Powyższe liczby same za siebie mówią i dobrze przedstawiają, sytuację ekonomiczną bułgarskiego rynku.

Jednostką monetarną używaną w Bułgarii jest lew bułgarski - Bulgarian Lev. Na dzień dzisiejszy 1 BGN kupić można za 2,1109 zł, natomiast sprzedaż wynosi 2.2345 zł²⁶. Najbardziej popularną walutą w Bułgarii jest Euro, choć bez problemu można wymienić amerykańskie dolary czy brytyjskie funty. Ze względu na dużą liczbę turystów polskich w niektórych kantorach można posłużyć się złotówkami, żeby nabyć lokalną walutę²⁷.

1.1.6. Ustrój państwa i pobyt w kraju

W Europie Środkowej i Wschodniej, zmiany polityczne doprowadziły w roku 1989 do pokojowego ustąpienia, pod wpływem nacisków, wieloletniego komunistycznego przywódcy Bułgarii. Tym samym Bułgaria wkroczyła na drogę rozwoju demokratycznego.

Zgodnie z konstytucją z 1991 Bułgaria jest republiką. Głową państwa jest prezydent wybierany w głosowaniu powszechnym na 5 lat, powołujący premiera i ministrów. Władza ustawodawcza należy do jednoizbowego parlamentu (Zgromadzenia Narodowego), liczącego 240 posłów. Władzę wykonawczą sprawuje rząd zatwierdzany przez parlament i odpowiedzialny przed nim. Władza sądownicza należy do niezawisłych sądów²⁸. Prezydentem Bułgarii, wybrany 22 stycznia 2017 roku, jest Rumen Radew²⁹. W pierwszej turze Rumen Radew zajął pierwsze miejsce, otrzymując 25,44% głosów, przechodząc do drugiej tury z kandydatką Cecką Caczewą. W drugiej turze głosowania został wybrany na prezydenta z wynikiem 59,37% głosów³⁰.

"Obywatele polscy korzystają z prawa do swobodnego przepływu osób w ramach Unii Europejskiej/Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Od 1 stycznia 2007 roku obywatele polscy mogą wjeżdżać i przebywać na terytorium Republiki Bułgarii przez 90

---

²³ <http://balkanistyka.org/bulgaria-zajmuje-7-miejsce-wsrod-krajow-ue-pod-wzgledem-bezrobocia/> (dostęp: 05.12.2017)

²⁴ <http://pl.tradingeconomics.com/bulgaria/unemployment-rate> (dostęp: 05.12.2017).

²⁵ Kurek W., *Regiony turystyczne świata, część 1*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012, s. 103.

²⁶ <http://kantory.pl/kursy/bgn/> (dostęp: 05.12.2017).

²⁷ http://www.travelmianacy.pl/artukul,bulgaria_-_waluta-_zakupy_i_ceny,4880,2,0.html (dostęp: 05.12.2017).

²⁸ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Bulgaria-Ustroj-polityczny;4573882.html> (dostęp: 05.12.2017)

²⁹ President-Elect Rumen Radev To Assume Office (dostęp: 05.12.2017).

³⁰ Резултати за президент и вицепрезидент на републиката при обработени 100.00% СИК протоколи в РИК (dostęp: 05.12.2017).

dni w ciągu 6 miesięcy, licząc od dnia pierwszego wjazdu, oraz przejeżdżać tranzytem przez terytorium Republiki Bułgarii na podstawie ważnych paszportów lub dowodów osobistych. Ograniczenia swobodnego przemieszczania się i pobytu mogą mieć miejsce jedynie w przypadkach zagrażających polityce bezpieczeństwa państwa i zdrowiu publicznemu."³¹

"W Republice Bułgarii aktualnie nie ogłoszono stopnia zagrożenia terrorystycznego."³²

1.2. Atrakcje turystyczne przyciągające największą liczbę turystów

Bułgaria to kraj, który może się poszczycić bajecznymi widokami, w które wpisują się liczne jeziora, rzeki czy też góry. Bałkańskie tereny to jedno z ostatnich miejsc Europy, gdzie przyroda zachowała się w stanie naturalnym, czego dowodzi to różnorodne, naturalne piękno bułgarskiego pejzażu.

1.2.1. Główne regiony turystyczne

Na podstawie wyników, jakie można zaobserwować, dotyczących turystyki, stwierdzić należy, że Bułgaria, w ostatnim czasie stała się najszybciej rozwijającym się turystycznym rynkiem, spośród 33 krajów Europy³³. Obecnie, jak i kilkaset lat wcześniej do najczęściej odwiedzanych regionów turystycznych należą miasta, ulokowane nad wybrzeżem Morza Czarnego, a dokładniej Bałczik, Słoneczny Brzeg, Złote Piaski, Albena, Nesebyr.

Słoneczny Brzeg to pierwszy z największych kurortów, położony na południe od Warny. Kurort liczący ponad 100 hoteli, mogących pomieścić około 30 tys. gości, tłoczny staje się w szczycie sezonu. Dostyc młode miasto przepelnione jest infrastrukturą funkcjonalną – restauracje, hotele. To idealne miejsce dla ludzi, pragnących szalowych, pełnych atrakcji wakacji. Nocą miasto budzi się do życia – ciągle imprezy do białego rana i pełne ulice ludzi³⁴.

---

³¹ http://www.msz.gov.pl/pl/informacje_konsularne/profile_krajow/bulgaria#podrozowanie (dostęp: 05.12.2017).

³² Ibidem (dostęp: 05.12.2017).

³³ <http://stat.gov.pl/linki/urzed-y-statystyczne-innych-panstw-4696/>, (dostępne: 05.12.2017)

³⁴ Rubacha J., *Bułgaria na przełomie XIX i XX wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2012, s. 34.

Nesebyr to główna atrakcja, której nie można pominąć. Miasto założone 3000 lat temu, przez Traków, pod nazwą Mesambria. Jest przede wszystkim celem kulturalnej turystyki, jednakże może poszczycić się piaszczystą, miniaturową plażą³⁵.

Złote Piaski to raczej najbardziej znany i lubiany czarnomorski kurort Bułgarii. Ośrodek ten założono w 1957 r. Stary, piękny las, gorące morze, piaszczysta plaża, lecznicze mineralne źródła to elementy, przesądzające o popularności Złotych Piasków. Pod względem infrastruktury, stanu zaplecza, poziomu pełnionych usług czy komfortu wszystko jest dopracowane i zadbane o to, aby turysta czuł się, jak najlepiej³⁶.

Można by rzec, że Bułgaria to pejzaż słońcem pisany. Znajdzie się tutaj coś dla każdego z podróżnych. To kraj, bogaty w różne fascynujące zabytki, które oczy nacieszą niejednego marudnego, większość z nich została wpisana na Światową Listę Dziedzictwa Kulturowego UNESCO.

Jednym z najbardziej zjawiskowych obiektów jest Rilski Monaster, położony w malowniczej, górskiej dolinie. To najświetniejszy, najstarszy prawosławny klasztor, ulokowany na wysokości 1100 m n.p.m. Założony został przez Iwana z Riły (pustelnika) w X w³⁷. Od 1961 r. zalicza się do muzeów narodowych, natomiast w 1983 r. wpisany został na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO. Wnętrze klasztoru rilskiego wypełnione jest pięknymi zdobieniami, zachwycającymi malowidłami, ostatecznie ukończonymi w 1846 r. Ścienne rysunki oraz wszelkie obrazy wykonywane były przez najwybitniejszych artystów z Banska i Samokowa³⁸. Cały kompleks budynku powstał na wzór stylu bułgarskiego odrodzenia.

Na szczególną uwagę zasługuje zadziwiający swoją budową i ogromem Sobór św. Aleksandra Newskiego. Cerkiew ta powstała w celu uczczenia pamięcią rosyjskiego cara Aleksandra II, który pomógł odzyskać Bułgarii niepodległość w 1878 r. Cały obiekt zajmuje powierzchnię 3170 km², wewnątrz cerkwi może pomieścić około 5000 osób.

---

³⁵ <http://www.bulgaria.pl/sloneczny-brzeg-nesebyr.xml> (dostępne: 05.12. 2017).

³⁶ Balcerek W., *Polska – Bułgaria przez wieki XVII-XX*, Polska Akademia Nauk. Instytut Historii, Warszawa 1991, s. 17.

³⁷ Burchard P., *Bułgaria*, PW Wiedza Powszechna, Warszawa 1987, s. 60, 62, 111.

³⁸ <http://bgtourinfo.net/plrilamonastery.html> (dostępne: 05.12. 2017).

Ryc. 2. Sobór Św. Aleksandra Newskiego w Sofii

Źródło: Sendek R, *Wybrzeże Bułgarii*, Bezdroża, Kraków 2008, s. 199.

1.3. Infrastruktura turystyczna i komunikacja

Baza noclegowa liczy około 3,5 tysiąca obiektów, gdzie łączna pojemność to 287,4, tysiące miejsc. Po latach zastoju, w 90. XX wieku, wraz z wejściem do Unii Europejskiej, nastąpił przyrost inwestycji w hotelarskim sektorze. Głównie dotyczy to nadmorskiej strefy, ponieważ pojawiło się tam wiele nowych obiektów noclegowych, które mogą pochwalić się wysoką standaryzacją. Warto dodać, iż znaczna część istniejącej już bazy została zmodernizowana. Na dzień dzisiejszy przeważają obiekty hotelowe - 1,8 tys., skupiające ok. 88% całości miejsc noclegowych w kraju³⁹.

Najwygodniejszym i najlepszym sposobem poruszania się po Bułgarii jest autobus, który sprawdza się na krótkich trasach. Wszystkie miejscowości na wybrzeżu bułgarskim posiadają bezpośrednie połączenie ze stolicą, Sofią. Komunikacja miejska jest dość dobrze rozwinięta, szczególnie w dużych miastach (Burgas, Warna), jak i w mniejszych kurortach nadczarnomorskich (Nesebyr, Bałczik, Kawarna). Udogodnieniem dla niektórych mniejszych ośrodków jest możliwość posiadania własnego autobusu, ułatwiającego przemieszczanie się po okolicy. W dużych miastach swoją pomoc oferują także prywatni przewoźnicy. Standard podróży i komfort jest już nieco niższy. Nierozpowszechnionym środkiem transportu w Bułgarii są taksówki. Na trasach mniej ruchliwych, „okazję” można łapać przez kilka godzin. Najchętniej zatrzymują się młodzi

---

³⁹ Kurek W., *Regiony turystyczne świata, część 1*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012, s. 107-108.

ludzi, którzy w łatwy sposób nawiązują nową znajomość. Kolej to najszybsza droga dostania się do wybrzeża. Najtańszymi pociągami są tzw. „pytniczeszki”, zatrzymujące się w każdym miejscu. Charakteryzują się bez przedziałowymi wagonami. „Byrz” to odpowiednik naszego polskiego pośpiesznego. Teoretycznie możliwe jest wypożyczenie roweru czy przejażdżka konna, ale Bułgarzy to ludzie, którzy mało jeżdżą rowerami, mimo, że jesienią, co roku odbywa się Rowerowy Objazd Bułgarii⁴⁰.

Codziennie bezpośrednie lotnicze połączenia z Bułgarią utrzymuje LOT, gdzie oferuje podróż do Sofii (stolicy). Podróż ta trwa około 1 godziny 40 minut, jest wygodna i szybka. W sezonach uruchamiane są z Polski połączenia czarterowe lub sezonowe aż nad morze bułgarskie z polskich lotnisk, np. Kraków- Balice, Poznań-Ławica, Warszawa-Okęcie czy Katowice-Pyrzowice⁴¹. Lotniska w Bułgarii obsługujące bezpośrednie loty z Polski to: Lotnisko Burgas, Lotnisko Sofia, Lotnisko Płowdiw, Lotnisko Warna⁴².

1.4. Podstawowe determinanty konsumpcji turystycznej ludności

Do najtańszych sklepów w Bułgarii zaliczymy, znane w Polsce, takie dyskonty jak Kaufland czy Lidl. Rozsądne ceny powinniśmy znaleźć w bułgarskich supermarketach sieci CBA i Billa.

Tab. 1. Zestawienie kilku artykułów spożywczych i napojów. Cena przeliczona na PLN

PRODUKT	↑↓ CENA W BGN	↑↓ W PRZELICZENIU NA PLN
Baileys Original - 700 ml	25,99 BGN	23,30 zł
Chipsy Lay's - 245 g	2,89 BGN	6,36 zł
Coca-Cola -2 L	2,19 BGN	4,82 zł
Jogurt Activia - 280 g	1,49 BGN	3,28 zł
Jogurt Jogobella - 150 g	0,99 BGN	2,18 zł
Kawa Nescafe w puszcze - 300 g	10,59 BGN	23,30 zł
Kinder Bueno	1,29 BGN	2,84 zł

Źródło: <http://www.przedreptacswiat.pl/ceny-w-bulgarii-ile-pieniedzy-zabrac-na-wakacje-do-bulgarii/>
(dostępne: 09.12.2017).

⁴⁰ Sendek R., *Wybrzeże Bułgarii*, Bezdroża, Kraków 2008, s. 65-70.

⁴¹ Sendek R., *Wybrzeże Bułgarii*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2014, s.20.

⁴² <https://www.skyscanner.pl/lotniska/bg/lotniska-w-bu%C5%82garia.html> (dostępne: 05.12.2017).

Tab. 2. Wybrane dania serwowane w bułgarskiej restauracji

Danie	Cena w BGN	W przeliczeniu na PLN
Danie kebab (400gr)	10,70 BGN	23,60 zł
Nadziewane mięsem papryki (450gr)	7,40 BGN	16,30 zł
Deska mięs (600g)	21,30 BGN	47 zł
Łosoś z warzywami (400gr)	29,10 BGN	64 zł

Źródło: https://www.google.pl/search?q=ceny+bu%C5%82garia&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b&gfe_rd=cr&dcr=0&ei=R0osWp3FLrLL8ge947rADA
(dostępne: 09.12.2007).

Jak można łatwo zauważyć, z powyższych tabel wynika, że ceny za dane produkty są zbliżone, a za niektóre w Polsce zapłacilibyśmy dwa razy tyle. Pomimo zmian, jakie nastąpiły w ostatnich latach w Bułgarii, to i tak kraj ten jest tani dla polskich turystów. Ceny są dużo niższe niż nad naszym Bałtykiem.

Najdrożej jest oczywiście w Sofii, w stolicy państwa oraz w miastach turystycznych (Burgas, Albena, Złote Piaski). Jednak ceny w supermarketach, w dużych marketach są z reguły podobne, na terenie całego kraju.

Ceny zakwaterowania w Warnie w pokoju z prywatną łazienką to koszt 29 BGN, czyli ok. 65 złotych, natomiast ten sam luksus w Sofii będzie kosztował już 45 BGN = 100 zł⁴³.

Bułgaria od dosyć dawien zwraca dużą uwagę na turystykę. To tak naprawdę jedno z głównych i najważniejszych źródeł dochodu kraju. Do budżetu państwa z roku na rok wpływa, coraz to więcej pieniędzy, ponieważ Bułgaria zaprasza turystów do odwiedzania i zwiedzania kraju bardzo dobrze reklamując się na arenie międzynarodowej i udostępniając podróżnym, coraz to nowsze i ciekawsze formy spędzania czasu wolnego, np. turystyka sportów ekstremalnych⁴⁴.

W 2012 roku Krajowy budżet turystyki zarządzanej przez MEE wyniósł 5,6 mln EUR, czyli 0,53% całkowitego budżetu państwa. Suma 4 mln EUR została przeznaczona

⁴³ <https://www.podrozepoeuropie.pl/ceny-w-bulgarii/> (dostępne: 05.12.2017).

⁴⁴ <http://pl.tripadvisor.com/Tourism-g294451-Bulgaria-Vacations.html> (dostępne: 05.12.2017).

na marketing turystyczny. W okresie 2008-2012 165 mln EUR zostało przydzielonych przez Unię Europejską⁴⁵.

W Bułgarii intensywnie rozwijają się także takie przedsiębiorstwa jak: lotnictwo, sektor technologiczny oraz IT, Armimex (amunicja i sprzęt wojenny), transport oraz przedsiębiorstwa wydobywcze i rafineryjne⁴⁶.

1.5. Narodowa administracja turystyczna. Narodowa organizacja turystyczna

W Bułgarii za rozwój krajowy, politykę turystyczną, prawodawstwo, marketing i regulację przedsiębiorstw odpowiada Ministerstwo Gospodarki i Energii (MEE). Do głównych zadań Ministerstwa zalicza się: regulację sektora turystyki, stosunki międzynarodowe, udzielanie pomocy lokalnym, regionalnym, branżowym organizacjom turystycznym, reklama i krajowy marketing, badania rynku, rozwój produktu turystycznego, a także analiza rynku turystycznego.

Kolejny organ to Krajowa Rada Turystyki (NTC), działający jako organ konsultacyjny rządu pod zwierzchnictwem MEE, z krótkim wsparciem w realizacji krajowej polityki turystycznej. NTC zatwierdza krajowe fundusze na marketing turystyczny, w tym roczny program promocji turystyki krajowej. Członkami NTC są: przedstawiciele ministerstw i instytucji związanych z turystyką; krajowe, regionalne, lokalne i branżowe stowarzyszenia turystyczne; stowarzyszenia przedsiębiorstw transportu lotniczego, lądowego i wodnego; oraz krajowi przedstawiciele konsumentów⁴⁷.

II. Rynek recepcji turystycznej - turystyka krajowa

2.1. Przyjazdy i główne obszary koncentracji krajowego ruchu turystycznego

Duże znaczenie w krajowej turystyce mają obszary górskie. Szczególnie popularne są rejony wysokogórskie w zachodniej części kraju, m.in. Witosza w sąsiedztwie Sofii (główny teren rekreacji dla mieszkańców stolicy), Riła, Piła, a także Bałkan Zachodni i Środkowy. Obok wspinaczki i wędrówek pieszych rozwija się tam turystyka wypoczynkowa oraz narciarstwo. Na potrzeby turystyki górskiej działa ok. 130 schronisk górskich. Głównymi ośrodkami sportów zimowych są Pamporowo, Borowiec i Witosza⁴⁸.

⁴⁵ <http://www.mi.government.bg/bg> (dostępne: 17.12.2017).

⁴⁶ <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Bulgaria-Gospodarka;4573870.html> (dostępne: 05.12.2017).

⁴⁷ http://www.mlit.go.jp/kankocho/naratourismstatisticsweek/statistical/pdf/2014_OECD_Tourism_Trends.pdf (dostępne: 17.12.2017).

⁴⁸ Kurek W., *Regiony turystyczne. Część I*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012, s. 108.

Góry zajmują jedną trzecią powierzchni całego terenu. Masywy górskie występują przeważnie w zachodniej oraz południowo-zachodniej części Bułgarii.

W drugim kwartale 2017 roku 1 149,8 tys. mieszkańców Bułgarii odbyło podróże turystyczne. Większość (83,6%) z nich podróżowała tylko w granicach kraju, 13,5% - tylko za granicą i 2,9% - zarówno w kraju, jak i za granicą. W porównaniu do tego samego kwartału 2016 roku, ponieważ liczba obywateli Bułgarii podróżujących tylko w tym kraju wzrosła o 31,1%, podróżowała tylko za granicę - o 8,9%, a liczba osób podróżujących za granicę - o 8,9%, a osób podróżujących zarówno w kraju, jak i za granicą - o 0,3%.

2.2. Dochody z turystyki krajowej

Brak informacji.

2.3. Analiza profili konsumenckich turystów pochodzących z najważniejszych rynków emisyjnych

Brak informacji.

III. Rynek recepcji turystycznej - zagraniczna turystyka przyjazdowa

Według danych UNWTO międzynarodowy ruch turystyczny w okresie od stycznia do sierpnia 2012 r. wzrósł o 4% w porównaniu z analogicznym okresem ubiegłego roku. Wzrost nastąpił we wszystkich regionach świata. Ogólnie mówiąc, turystyka nie wydaje się poważnie zagrożona niestabilnością światowej gospodarki. W Europie wzrost międzynarodowych przyjazdów turystycznych był raczej skromny i wyniósł 3%. Przewidywany na lata 2010-2020 przez ekspertów UNWTO średnioroczny wzrost na poziomie 3,8% będzie utrzymany, najprawdopodobniej nawet z pewną nadwyżką.

Statistical zones Statistical regions Districts	Accommodation establishments - number	Bed- places - number	Available bed- nights - number	Nights spent - number		Arrivals in accommodation establishments - number		Revenues from nights spent-levs	
				Total	Of which: by foreigners	Total	Of which: by foreigners	Total	Of which: by foreigners
Total	3 540	283 641	61 997 293	16 261 170	10 565 210	4 411 899	2 084 300	653 736 875	465 763 070

Ryc. 2. Baza noclegowa w Bułgarii, liczba udzielonych noclegów

Źródło Narodowy Instytut Statystyczny Bułgarii

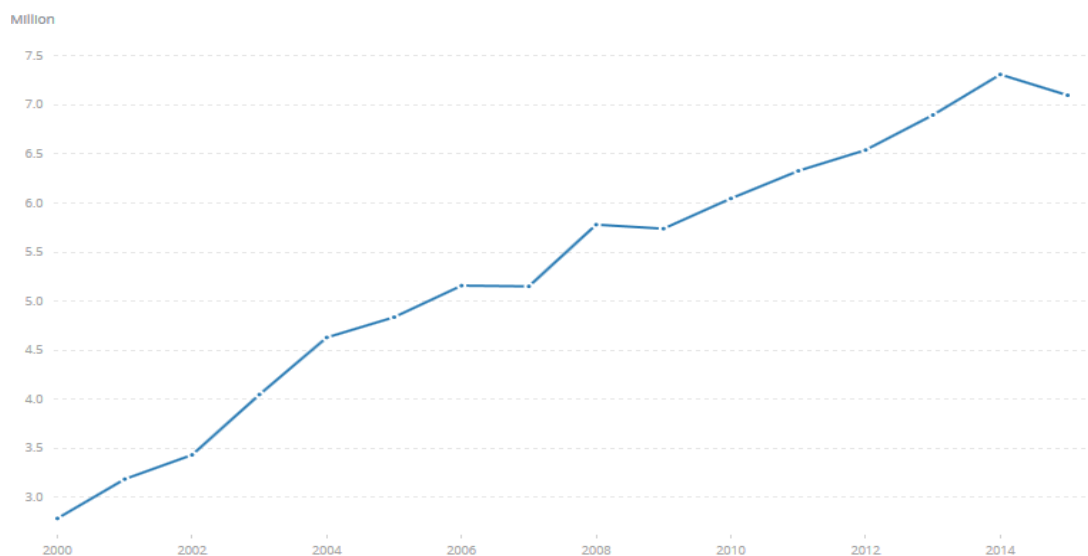

Tab. 3. Liczba przyjazdów turystów do Bułgarii

rok	Liczba turystów (nierezydentów) przyjeżdżających do Bułgarii
2000	2 785 000,0
2008	5 780 000,0
2009	5 739 000,0
2010	6 047 000,0
2011	6 328 000,0
2012	6 541 000,0
2013	6 898 000,0
2014	7 311 000,0
2015	7 099 000,0

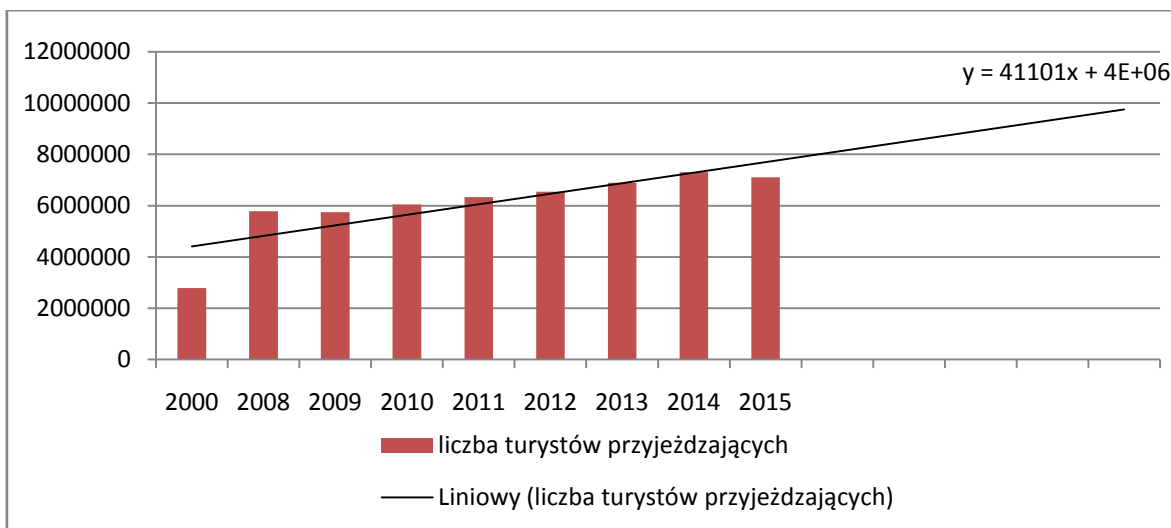
Źródło: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=ST.INT.ARVL&country=BGR>
(dostępne: 29.12.2017).

Dane z zaprezentowane wyżej w tabeli, następująco prezentują się na wykresie:

Ryc. 3. Wykres przedstawiający liczbę turystów przyjeżdżających do Bułgarii

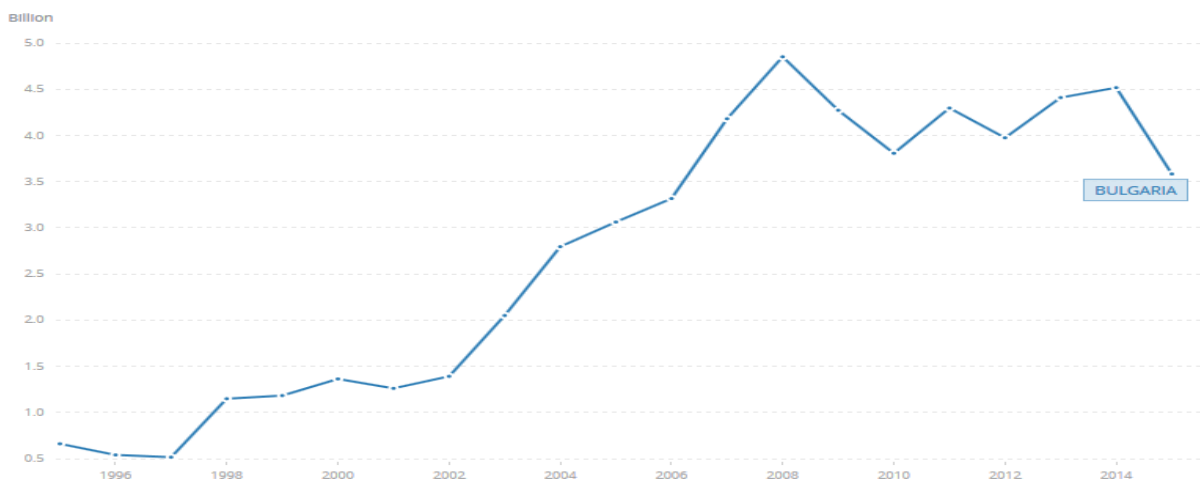
Źródło: wykres sporządzony na podstawie tabeli 3 . dotyczącej liczby przyjazdów turystów do Bułgarii.

Ryc. 4. Wyznaczona linia trendu dla liczby turystów przyjeżdżających do Bułgarii
razem z prognozą na kolejne 5 lat

Źródło: wykres sporządzony na podstawie tabeli 3. dotyczącej liczby przyjazdów turystów do Bułgarii.

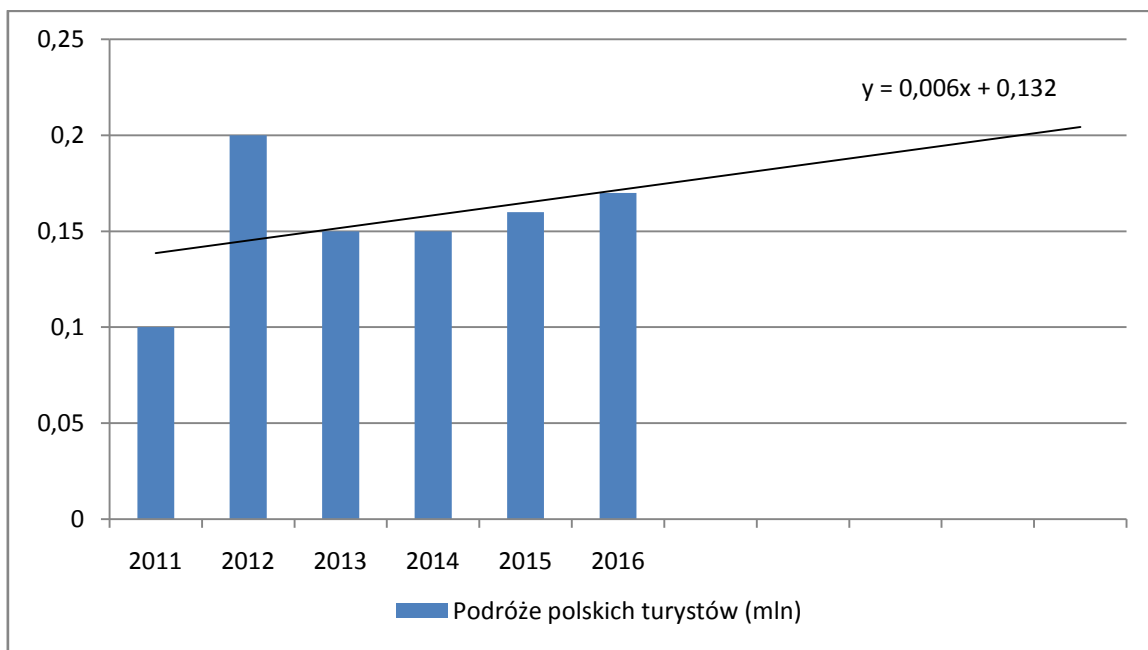
Na podstawie przedstawionych powyżej tabel można zaobserwować, że liczba przyjazdów turystów do Bułgarii zaczęła dynamicznie wzrastać od roku 2008. W roku 2000 liczba ta wynosiła 2 785 000, natomiast w roku 2015 było to 7 099 000 turystów. W tym okresie można było dużo usłyszeć o Bułgarii, Bułgarii odkryto jako miejsce do wypoczynku i relaksu. Zapewne stąd to duże zainteresowanie, które wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie. Jak wskazuje wyznaczona linia trendu, liczba turystów od roku 2015 do roku 2020 będzie cały czas rosła. Z wykresu można odczytać, że liczba turystów odwiedzających Bułgarię w 2020 roku sięgnie aż 10 000 000.

Ryc. 5. Wpływy z turystyki do budżetu państwa w latach 1996-2015 (bln)

Źródło: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL?end=2015&locations=BG&start=1995&view=chart> (dostępne: 29.12.2017), <http://wdi.worldbank.org/table/6.14> (dostępne: 29.12.2017).

Turystyka przynosi państwu niemałe korzyści. Najwięcej do bułgarskiego budżetu wpłynęło w 2008 roku, prawie 5 bln BGN. W następnych latach, wartość ta spadła, ale liczba ta utrzymuje się w zakresie 4 - 4,5 bln.

Ryc. 6. Uczestnictwo Polaków w wyjazdach turystycznych do Bułgarii (mln)
 Źródło: badania Activ Group 2013, badania Instytutu Turystyki 2011-2016.

Liczba polskich turystów odwiedzających Bułgarię z roku na rok rośnie. Najwięcej Polaków w wyjazdach turystycznych do Bułgarii uczestniczyło w 2012 roku, aczkolwiek z prognozy, jaka została zastosowana wynika, że ta liczba może zostać pokonana, za jakieś 5 lat.

Kolejne tabele i analizy będą dotyczyć turystyki przyjazdowej, udzielonych noclegów i przychodów, jakie wpłynęły do budżetu państwa w czerwcu, w lipcu i w sierpniu. Wybrałam te trzy, kolejne, następujące po sobie miesiące, ponieważ jest to okres letni, okres wakacji, wypoczynku. Są to miesiące, w których turyści najchętniej i najczęściej odwiedzają Bułgarię. Okres ten został zestawiony z rokiem poprzedzającym w celu szybszego oraz łatwiejszego odczytu i zrozumienia analizy.

Tab. 4. Analiza turystyki przyjazdowej w czerwcu

Liczba przyjazdów turystów do Bułgarii (tys.)		
czerwiec na rok 2016	czerwiec na rok 2017	
1355,0	1448,6	
Udział turystyki przyjazdowej - podział ze względu na cel podróży (%)		
wzrost ↑ spadek ↓ bez zmian	czerwiec na rok 2016	czerwiec na rok 2017
Wyjazdy o innych celach	23,5	↑ 20,4
Wycieczki przeznaczaniem na wypoczynek i rekreację	↑ 24,6	↑ 5,9
Wycieczki z przeznaczeniem zawodowym	↑ 61,4	↓ 17,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.nsi.bg/en/content/6941/tourism?page=3> (dostępne: 17.12.2017).

Tab. 5. Analiza udzielonych noclegów w czerwcu

czerwiec 2016	czerwiec 2017
Liczba obiektów noclegowych	
2756	2771
Łączna liczba pokoi (tys.)	
125,8	129,1
Łączna liczba miejsc noclegowych (tys.)	
279,5	294,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.nsi.bg/en/content/6941/tourism?page=3> (dostępne: 17.12.2017).

Tab. 6. Analiza przychodów w czerwcu

	czerwiec 2016	czerwiec 2017
Łączna liczba nocy spędzonych we wszystkich obiektach noclegowych (tys.)	3583,5	3899,5
Łączne przychody z noclegów (mln BGN)	163,7	188,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.nsi.bg/en/content/6941/tourism?page=3> (dostępne: 17.12.2017).

W czerwcu 2017 roku liczba przybywających gości zza granicy do Bułgarii wyniosła 1 448,6 tys., czyli o 6,9% więcej w porównaniu z czerwcem 2016 rok. Wzrost odnotowano w wyjazdach o innych celach - o 20,4% oraz z przeznaczeniem na wypoczynek i rekreację - o 5,9%, natomiast osoby o celach zawodowych zmniejszyły się o 17,1%.

W czerwcu 2017 roku w kraju działało 2 771 obiektów noclegowych - hoteli, moteli, kempingów, schronisk górskich i innych obiektów do krótkoterminowego zakwaterowania z ponad 10 miejscami noclegowymi. Łączna liczba pokoi w nich wynosiła 129,1 tys., a miejsc noclegowych 294,9 tys. W porównaniu do czerwca 2016 roku łączna liczba obiektów noclegowych (działających w tym okresie) wzrosła o 0,5%, a miejsc noclegowych w nich - o 5,5%.

Łączna liczba nocy spędzonych we wszystkich obiektach noclegowych zarejestrowanych w czerwcu 2017 roku wyniosła 3 899,5 tys., czyli o 8,5% więcej w porównaniu z tym samym miesiącem w roku poprzednim, ponieważ na rok 2016 łączna liczba spędzonych we wszystkich obiektach noclegowych wynosiła 3 583,5 tys. Łączne przychody z noclegów spędzonych w czerwcu 2017 roku wyniosły 188,0 mln BGN, czyli o 14,9% więcej w porównaniu do czerwca 2016 roku (163,7 mln BGN).

Tab. 7. Analiza turystyki przyjazdowej w lipcu

Liczba przyjazdów turystów do Bułgarii (tys.)		
lipiec na rok 2016	lipiec na rok 2017	
1872,4	2022,1	
Udział turystyki przyjazdowej - podział ze względu na cel podróży (%)		
wzrost ↑ spadek ↓ bez zmian	lipiec na rok 2016	lipiec na rok 2017
Wyjazdy o innych celach	↑ 4,6	↑ 4,6
Wycieczki przeznaczaniem na wypoczynek i rekreację	↑ 20,6	↑ 9,6
Wycieczki z przeznaczeniem zawodowym	↑ 25,6	↓ 12,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.nsi.bg/en/content/6941/tourism?page=4> (dostępne: 17.12.2017).

Tab. 8. Analiza udzielonych noclegów w lipcu

lipiec 2016	lipiec 2017
Liczba obiektów noclegowych	
3079	3114
Łączna liczba pokoi (tys.)	
132,9	135,6
Łączna liczba miejsc noclegowych (tys.)	
306,1	320,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.nsi.bg/en/content/6941/tourism?page=4> (dostępne: 17.12.2017).

Tab. 9. Analiza przychodów w lipcu

	lipiec 2016	lipiec 2017
Łączna liczba nocy spędzonych we wszystkich obiektach noclegowych (tys.)	5734,8	6009,5
Łączne przychody z noclegów (mln BGN)	286,3	317,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.nsi.bg/en/content/6941/tourism?page=4> (dostępne: 17.12.2017).

W lipcu 2017 roku liczba przyjazdów gości zza granicy do Bułgarii wyniosła 2 022,1 tys., czyli o 8,0% więcej w porównaniu z lipcem 2016 roku. Wzrost odnotowano w wycieczkach we wszystkich obserwowanych celach: z przeznaczeniem zawodowym - o 12,5%, cel wakacyjny i rekreacyjny - o 9,6% i z innych celów - o 4,6%.

W lipcu 2017 roku w kraju działało 3 114 obiektów noclegowych - hoteli, moteli, kempingów, schronisk górskich i innych obiektów do krótkotrwałego zakwaterowania z ponad 10 miejscami noclegowymi. Łączna liczba pokoi w nich wynosiła 135,6 tys., a miejsc noclegowych 320,8 tys. w porównaniu z lipcem 2016 r. Ogólna liczba obiektów noclegowych (działających w tym okresie) wzrosła o 1,1%, a miejsc noclegowych w nich - o 4,8%.

Łączna liczba nocy spędzonych we wszystkich obiektach noclegowych zarejestrowanych w lipcu 2017 roku wyniosła 6 009,5 tys., Czyli o 4,8% więcej w porównaniu z tym samym miesiącem w roku poprzednim, ponieważ dane na rok 2016 wskazują na liczbę 5734,8 tys. Łączne przychody z noclegów spędzonych w lipcu 2017 roku wyniosły 317,0 mln BGN, czyli o 10,7% więcej w porównaniu do lipca 2016 roku (286,3 mln BGN).

Tab. 10. Analiza turystyki przyjazdowej w sierpniu

Liczba przyjazdów turystów do Bułgarii (tys.)		
sierpień na rok 2016	sierpień na rok 2017	
1917,5	2125,1	
Udział turystyki przyjazdowej - podział ze względu na cel podróży (%)		
wzrost ↑ spadek ↓ bez zmian	sierpień na rok 2016	sierpień na rok 2017
Wyjazdy o innych celach	↑ 0,7	↑ 19,7
Wycieczki przeznaczaniem na wypoczynek i rekreację	↑ 18,4	↑ 6,4
Wycieczki z przeznaczeniem zawodowym	↑ 8,7	↑ 3,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie:

<http://www.nsi.bg/en/content/6941/tourism?page=4> (dostępne: 17.12.2017).

Tab. 11. Analiza udzielonych noclegów w sierpniu

sierpień 2016	sierpień 2017
Liczba obiektów noclegowych	
3122	3145
Łączna liczba pokoi (tys.)	
134,1	136,0
Łączna liczba miejsc noclegowych (tys.)	
308,9	313,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.nsi.bg/en/content/6941/tourism?page=4> (dostępne: 17.12.2017).

Tab. 12. Analiza przychodów w sierpniu

	lipiec 2016	lipiec 2017
Łączna liczba nocy spędzonych we wszystkich obiektach noclegowych (tys.)	5838,2	5946,4
Łączne przychody z noclegów (mln BGN)	298,9	323,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.nsi.bg/en/content/6941/tourism?page=4> (dostępne: 17.12.2017).

W sierpniu 2017 roku liczba przyjazdów gości zza granicy do Bułgarii wyniosła 2 125,1 tys., czyli o 10,8% więcej w porównaniu z sierpniem 2016 roku. Wzrost odnotowano we wszystkich celach wycieczek: : z innych celów - o 19,7%, cel urlopowo-rekreacyjny - o 6,4%, z przeznaczeniem zawodowym - o 3,0%.

W sierpniu 2017 roku w kraju działało 3 145 obiektów noclegowych - hoteli, moteli, kempingów, schronisk górskich i innych obiektów do krótkotrwałego zakwaterowania z ponad 10 miejscami noclegowymi. Łączna liczba pokoi w nich wynosiła 136,0 tys., a miejsc noclegowych było 313,0 tys. W porównaniu do sierpnia 2016 roku łączna liczba obiektów noclegowych (działających w tym okresie) wzrosła o 0,7%, a miejsc noclegowych w nich - o 1,3%.

Łączna liczba nocy spędzonych we wszystkich obiektach noclegowych zarejestrowanych w sierpniu 2017 roku wyniosła 5 946,4 tys., czyli o 1,9% więcej w porównaniu z tym samym miesiącem w roku poprzednim, ponieważ na rok 2016 łączna liczba wynosiła 5838,2 tys. Łączne przychody z noclegów spędzonych w sierpniu 2017 roku wyniosły 323,7 mln BGN, czyli o 8,3% więcej w porównaniu do sierpnia 2016 roku (298,9 mln BGN).

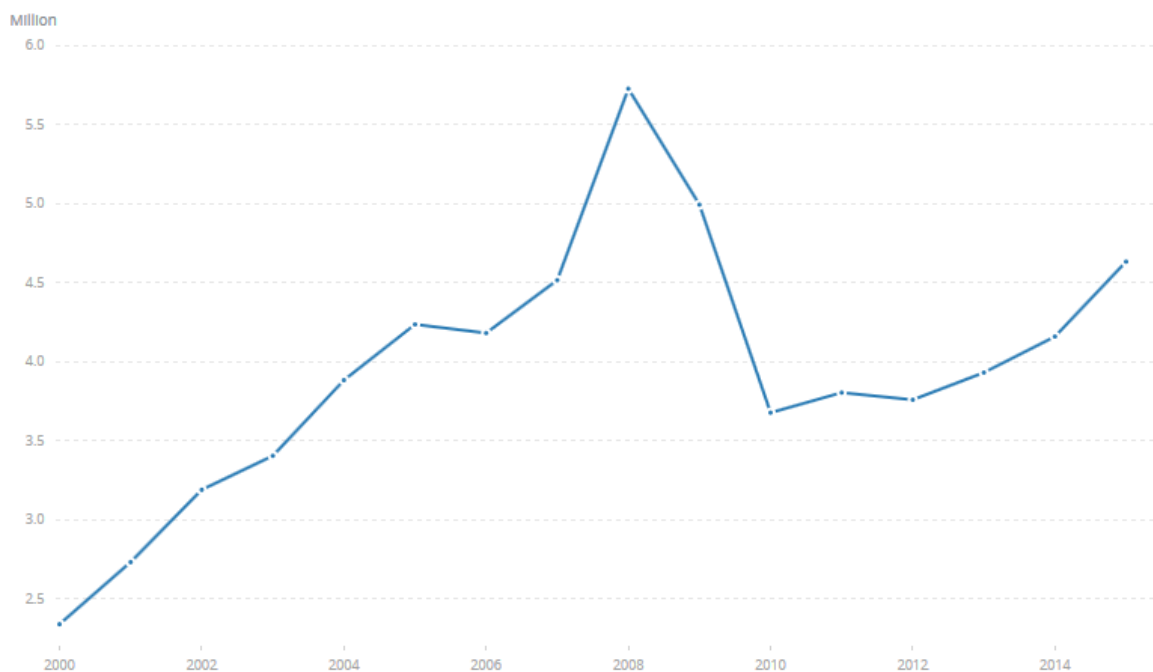
IV. Rynek emisji turystycznej (turystyka wyjazdowa)

Tab. 13. Liczba wyjazdów/odjazdów

rok	Bulgaria
2000	2 337 000,0
2008	5 727 000,0
2009	4 993 000,0
2010	3 676 000,0
2011	3 803 000,0
2012	3 758 000,0
2013	3 930 000,0
2014	4 158 000,0
2015	4 632 000,0

Źródło: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=ST.INT.ARVL&country=BGR> (dostępne: 29.12.2017), <http://wdi.worldbank.org/table/6.14#> (dostępne: 29.12.2017).

Dane zaprezentowane wyżej w tabeli, można przedstawić za pomocą wykresu:

Ryc. 7. Wykres przedstawiający liczbę wyjazdów w latach 2000 - 2015

Źródło: wykres sporządzony na podstawie tabeli 14. dotyczącej liczby wyjazdów.

Bułgarzy najchętniej wyjeżdżali w 2008 roku, gdzie liczba wyjazdów osiągnęła aż 5 727 000. Podróżowano w celach wypoczynkowych, jak i biznesowych. W następnych latach liczba ta spadała, jednakże jak widać, na przedstawionym wyżej wykresie, bułgarskie społeczeństwo dalej podejmuje się wyjazdów i podróży, pomimo biedy i kryzysu.

Kolejne tabele i analizy będą dotyczyły turystyki wyjazdowej w czerwcu, w lipcu i w sierpniu. Wybrałam te trzy, kolejne, następujące po sobie miesiące, ponieważ jest to okres letni, okres wakacji, wypoczynku. Okres ten został zestawiony z rokiem poprzedzającym w celu szybszego oraz łatwiejszego odczytu i zrozumienia analizy.

Tab. 14. Analiza turystyki wyjazdowej w czerwcu

Liczba wyjazdów Bułgarów (tys.)		
Czerwiec na rok 2016	Czerwiec na rok 2017	
565,2	618,9	
Udział w ogólnej liczbie wyjazdów Bułgarów (%)		
	Czerwiec na rok 2016	Czerwiec na rok 2017
Rezydenci za granicą	41,8	45,5
Wycieczki przeznaczonym na wypoczynek i rekreację	32,6	30,6
Wycieczki z przeznaczeniem zawodowym	25,6	23,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.nsi.bg/en/content/6941/tourism?page=3> (dostępne: 17.12.2017).

W czerwcu 2017 roku liczba wyjazdów mieszkańców Bułgarii za granicę wyniosła 618,9 tys., czyli o 9,5% więcej niż zarejestrowanych w czerwcu 2016 roku. Największy

udział w ogólnej liczbie wyjazdów bułgarskich rezydentów za granicą - 45,5%, a następnie wycieczek z przeznaczeniem na wypoczynek i rekreację - 30,6%, a z przeznaczeniem zawodowym - 23,9%.

Tab. 15. Analiza turystyki wyjazdowej w lipcu

Liczba wyjazdów Bułgarów (tys.)		
	lipiec na rok 2016	lipiec na rok 2017
	577,2	665,7
Udział w ogólnej liczbie wyjazdów Bułgarów (%)		
	lipiec na rok 2016	lipiec na rok 2017
Rezydenci za granicą	46,6	42,0
Wycieczki przeznaczeniem na wypoczynek i rekreację	37,0	40,7
Wycieczki z przeznaczeniem zawodowym	16,4	17,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.nsi.bg/en/content/6941/tourism?page=2> (dostępne: 17.12.2017).

W lipcu 2017 roku liczba wyjazdów bułgarskich mieszkańców za granicę wyniosła 665,7 tys., czyli o 15,3% więcej niż zarejestrowanych w lipcu 2016 r. Największy udział w ogólnej liczbie wyjazdów bułgarskich rezydentów za granicą - 42,0%, a następnie wycieczek z przeznaczeniem na wypoczynek i rekreację - 40,7%, a z przeznaczeniem zawodowym - 17,3%.

Tab. 16. Analiza turystyki wyjazdowej w sierpniu

Liczba wyjazdów Bułgarów (tys.)		
sierpień na rok 2016	sierpień na rok 2017	
590,6	680,4	
Udział w ogólnej liczbie wyjazdów Bułgarów (%)		
	sierpień na rok 2016	sierpień na rok 2017
Rezydenci za granicą	44,7	44,6
Wycieczki przeznaczonym na wypoczynek i rekreację	41,7	42,9
Wycieczki z przeznaczeniem zawodowym	13,6	12,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.nsi.bg/en/content/6941/tourism?page=2> (dostępne: 17.12.2017).

Tab. 17. Przyjazdy do Polski w 2016 roku (dane GUS)

Kraj	2015		2016	
	Przyjazdy	Turyści	Przyjazdy	Turyści
Bułgaria	104	56	102	59

Źródło: Analiza rynków za rok 2016 objętych działaniami Zagranicznych Ośrodków Polskiej Organizacji Turystycznej

W sierpniu 2017 roku liczba wyjazdów bułgarskich rezydentów za granicę wyniosła 680,4 tys., czyli o 15,2% więcej niż zarejestrowanych w sierpniu 2016 roku. Największy udział w ogólnej liczbie wyjazdów bułgarskich rezydentów za granicą - 44,6%, a następnie wycieczek z przeznaczeniem na wypoczynek i rekreację - 42,9%, a z przeznaczeniem zawodowym - 12,5%.

Na podstawie danych, sporządzonych przez GUS, do Polski w 2015 roku odnotowano tylko 104 przyjazdy ze strony Bułgarii, w tym 56 turystów, natomiast w 2016 roku do Polski zarejestrowano 102 przyjazdy, w tym 59 bułgarskich turystów.

Zarejestrowano wzrost wyjazdów do Włoch – o 46,1%, Grecji – o 38,1%, Austrii – o 36,1%, Hiszpanii – o 24,4%, Wielkiej Brytanii – o 23,6%, Rumunii – o 19,6%, Niemiec – o 19,5%, Macedonii – o 14,0%, Serbii – o 12,9%, Turcji – o 5,1%, Francji – o 4,8%, i innych. Jednocześnie zmniejszyły się wyjazdy zagraniczne Bułgarów do Portugalii – o 25,8%, Ukrainy – o 25,8%, Rosji – o 10,5%, Czech – o 7,8%, i innych⁴⁹.

V. Znaczenie badanego rynku dla Polski

Jednym ze strategicznych rynków dla turystyki bułgarskiej jest Polska. Liczba polskich turystów z roku na rok wzrasta systematycznie. Statystyki z ostatnich siedmiu lat potwierdzają, że Bułgarię wizytuje rokrocznie ok. 300 tys. Polaków, z tego około 250 tys. to turyści. Z reguły turyści odwiedzają ten piękny kraj w celach wypoczynkowych, aczkolwiek zdarzają się tacy, którzy jeżdżą w celach biznesowych. W ostatnich latach coraz większą popularnością cieszą się obozowiska dla dzieci oraz turystyka zimowa.

Ministerstwo Ekonomii i Energii rozpoczęło projekt „Wdrożenie zintegrowanej kampanii informacyjnej na kluczowych rynkach: niemieckim, rosyjskim, ukraińskim, polskim i szwedzkim”. Celem tej kampanii jest zwiększenie konkurencyjności i udziału w konsumpcji usług turystycznych w Bułgarii przez turystów z tych właśnie perspektywicznych rynków, a także promowanie samej Bułgarii jako destynacji atrakcyjnej turystycznie⁵⁰.

Bułgaria dla Polaków to przede wszystkim PRL-owskie letnie kurorty nad Morzem Czarnym, takie jak Złote Piaski, Nessebar czy Słoneczny Brzeg. Miłośnicy tego kraju znają go także od strony smacznego jedzenia, dobrego wina oraz pięknych pasm górskich, zielonych dolin i ciekawej historii ukrytej w wielu zabytkach. Na podstawie analizy sporządzonej przez Travelplanet.pl wynika, że zainteresowanie turystycznymi wyjazdami do Bułgarii wzrosło aż o 50%. Ma na to wpływ m.in. odnawiana i stale rozbudowywana infrastruktura hotelowa.

Polska i Bułgaria współpracuje ze sobą w ramach inicjatyw międzynarodowych, jako dowód można wskazać m.in. na:

---

⁴⁹ <https://bulgaria.trade.gov.pl/pl/aktualnosci/245825,podroze-bulgarow-za-granice-i-przyjazdy-cudzoziemcow-do-bulgarii-w-kwietniu-2017-r-.html> (dostępne: 18.12.2017).

⁵⁰ <http://biznes.onet.pl/bulgaria> (dostępne: 19.12.2017).

- ✓ współpraca w ramach grupy wyszehradzkiej V4+4
- ✓ współpraca w ramach Unii Europejskiej - wspólne i podobne stanowiska w kluczowych kwestiach dla regionu
- ✓ współpraca w ramach 16+1
- ✓ współpraca w ramach inicjatywy trzech mórz
- ✓ współpraca w zakresie bezpieczeństwa energetycznego
- ✓ współpraca w ramach ONZ i innych organizacjach międzynarodowych⁵¹.

Warto zaznaczyć, iż bułgarski prezydent, dnia 5 października 2017 roku, spotkał się z polskim prezydentem, Andrzejem Dudą w Warszawie. Prezydenci mają wspólne zdanie, co do kryzysu migracyjnego, łączy ich jednoznaczne i takie same stanowisko, co oznacza pamięć o problemach państw południa Unii Europejskiej, wzajemnym wsparciu. Andrzej Duda, zaznaczył, że do Bułgarii wysłani zostali już strażnicy graniczni do ochrony granic zewnętrznych UE⁵². Ważne jest bezpieczeństwo, żeby nie odstraszać turystów.

Ryc. 8. Wizyta prezydenta Bułgarii w Polsce

Źródło: https://www.google.pl/search?q=wizyta+bulgarskiego+prezydenta+w+polsce&client=firefox-b&dcr=0&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjM59q515nYAhVPa1AKHeSVB_oQ_AUICigB&biw=1920&bih=987#imgdii=2_9MX5vH8uP_hM:&imgcr=q2XEIiuWMLZ1ZM: (dostępne: 20.12.2017).

⁵¹ http://www.bcci.bg/resources/files/Bulgaria_2017_BRH_AB_BTTPP_popr.pdf (dostępne: 20.12.2017).

⁵² <https://wpolityce.pl/polityka/360971-wizyta-prezydenta-bulgarii-w-polsce-prezydent-duda-nasze-stanowiska-sa-takie-same-mowimy-nie-dla-unii-wielu-predkosci-zdjecia-i-wideo> (dostępne: 20.12.2017).

Podsumowanie

Podsumowując, bez wątpienia stwierdzić można, że walory przyrodnicze i kulturowe czynią Bułgarię jednym z najchętniej odwiedzanych i najbardziej atrakcyjnych terenów turystycznych świata. Każdy poszczególny, wyodrębniony obszar oferuje piękne krajobrazy oraz kolorowe, bajeczne plaże. Wielu turystów, powraca w te urokliwe tereny, zachwycając się otaczającą kwintesencją natury, jeszcze raz. Dla podróżnych to istny raj na ziemi, z czym, z całą pewnością, należałoby się zgodzić, znając już czar Bułgarskiego Wybrzeża.

Choć polscy turyści wyjeżdżają do Bułgarii w sposób zorganizowany już od połowy ubiegłego stulecia, wymiana turystyczna między obydwooma krajami na skutek zachodzących zmian społeczno-ekonomicznych bardzo często ulegała radykalnym i dynamicznym wahaniom.

W 2013 r. Bułgarię odwiedziło prawie 250 tys. polskich turystów. Dynamiczny wzrost dotyczy zarówno sprzedaży letnich ofert wypoczynkowych, jak i zimowych. Dzięki temu Bułgaria plasuje się na szóstym miejscu wśród najpopularniejszych destynacji zagranicznych. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom turystów, bułgarska branża turystyczna wzbogaciła letnie oferty wakacyjne nad morzem o wycieczki kulturalno-poznawcze, SPA i wellness oraz ekoturystykę.

Rząd bułgarski prowadzi także kampanie promocyjne na najważniejszych rynkach docelowych, do których należy Polska. Celem komunikacji jest przedstawienie Bułgarii jako kraju o urozmaiconej ofercie turystycznej, dostępnej przez cały rok.

Musimy pamiętać, że Bułgaria to nie tylko piękne, długie, piaszczyste plaże, które są najczęściej przedstawiane jako wizytówka Bułgarii, ale to również zapierające dech w piersi góry, ogrody, doliny róż. To kraj, który może poszczycić się pięknem natury.

Bibliografia

1. Atlas geograficzny. Świat. Polska., Nowa Era, Wrocław 2009.
2. Auzias, D. i Labourdette, J.-P., Petit Fute – Bułgaria, PWH SIEDMIORÓG SP. Z O.O., Wrocław 2006-2007.
3. Balcerek, W.: Polska-Bułgaria przez wieki XVII-XX, Polska Akademia Nauk. Instytut Historii. Warszawa 1991.
4. Burchard, P.: Bułgaria, PW Wiedza Powszechna, Warszawa 1987.
5. Czekalski, T.: Bułgaria, Wydawnictwo TRIO, Warszawa 2010.
6. Dosew, G.: Bułgaria. Wydawnictwo Sport i Turystyka, 1981.
7. Dymitrov, I.: Bułgaria: zarys dziejów: praca zbiorowa, Książka i Wiedza, Warszawa 1986.
8. Janowski, H.: Bułgaria - informator turystyczny, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1983.
9. Jędrusik M., Makowski J., Plit F.: Geografia turystyczna świata. Nowe trendy. Regiony turystyczne, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego WUW, Warszawa 2010.
10. Koseski, A. i Willaume, M.: Nowe Kraje Unii Europejskiej. Bułgaria, Rumunia. Wydawnictwo Akademickie DIALOG, Warszawa 2007.
11. Krapf, K.: Od empirii do teorii ruchu turystycznego "Ruch turystyczny", 1957.
12. Kurek W.: Regiony turystyczne świata, część 1, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.
13. Martyn, D.: Klimaty kuli ziemskiej, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995.
14. Michajłow, D., Marinow, D. i Smolenow, P.: Bułgaria. Krótki przewodnik turystyczny. Sofia Press, 1978.
15. Molenda, T. i Rzętała, M.: Z badań nad wpływem antropopresji na środowisko. Tom 15. Walory turystyczne Bułgarii. Wydział Nauk o Ziemi. Uniwersytet Śląski, Sosnowiec 2014.
16. Nowak, A.: Bułgaria - przewodnik turystyczny, Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej, Poznań 1987.
17. Petryszak, G. i Jankow, W.: Riła i Pirin. Góry Bułgarii z plecakiem, Bezdroża, Kraków 2006.

18. Piotrowski, J. i Traczyk, M.: Promocja i informacja turystyczna, Avsi Polska, Instytut Turystyki. Oddział w Krakowie, Kraków 1999.
19. Popek, K.: "Życie jest piękne i Riła to ziemski Raj". Codziennosc mieszkańców onasteru Rybskiego w 2 połowie XIX w. w świetle dzienników Eumene'a Quwille'a.
20. Rubacha, J.: Bułgaria na przełomie XIX i XX wieku, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2012.
21. Sendek, R.: Wybrzeże Bułgarii, Bezdroża, Kraków 2008.
22. Sławski, F.: Bułgaria. Dzieje i piśmiennictwo w zarysie, Wydawnictwo Stadium Słowiańskiego Uniw. Jagiell. Skład Główny w księgarni "OSSOLINEUM", Kraków 1947.
23. Zawilski, A.: Bułgaria trzynastu wieków, Nasza Księgarnia, Warszawa 1979.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

24. <http://www.bulgariawakacje.net/mapa.html> (dostęp: 05.12.2017).
25. http://24timezones.com/pl_czas/sofia_czas_lokalny.php (dostęp: 05.12.2017).
26. <http://www.travelplanet.pl/przewodnik/bulgaria/geografia.html>
(dostępne: 05.12.2017).
27. <http://www.nasza-turystyka.com.pl/country/bulgaria.html>, (dostępne: 05.12.2017);
http://www.worldtramp.pl/Lokalizacje/europa_bulgaria/ (dostępne: 05.12.2017).
28. <http://www.przewodniki-online.pl/bulgaria/warunki-naturalne.html>,
(dostępne: 07.12.2017).
29. <http://www.pogodabulgaria.pl/bulgaria-pogoda-w-poszczegolnych-miesiacach-roku.html> (dostęp: 05.12.2017).
30. <http://www.travelplanet.pl/przewodnik/bulgaria/temperatury/> (dostęp 05.12.2017).
31. <http://www.bulgaria.pl/pogoda-klimat.xml> (dostęp: 05.12. 2017).
32. https://pl.wikipedia.org/wiki/Geografia_Bu%C5%82garii#cite_note-Martyn119-2
(dostęp: 05.12. 2017).
33. http://24timezones.com/pl_zegar/bulgaria_czas.php, (dostęp: 05.12.2017).
34. <http://www.bulgaricus.com/> (dostęp: 05.12.2017).
35. <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> (dostęp: 05.12.2017).
36. http://joshuaproject.net/people_groups (dostęp: 05.12.2017).
37. http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/UNE_RT_M
(dostęp: 05.12.2017).

38. <http://pl.tradingeconomics.com/bulgaria/unemployment-rate> (dostęp: 05.12.2017).
39. <http://kantory.pl/kursy/bgn/> (dostęp: 05.12.2017).
40. http://www.travelmaniacy.pl/artykul,bulgaria_-_waluta_zakupy_i_ceny,4880,2,0.html (dostęp: 05.12.2017).
41. http://www.msz.gov.pl/pl/informacje_konsularne/profile_krajow/bulgaria#podrozwanie (dostęp: 05.12.2017).
42. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Bulgaria-Ustroj-polityczny;4573882.html> (dostęp: 05.12.2017)
43. President-Elect Rumen Radev To Assume Office (dostęp: 05.12.2017).
44. Резултати за президент и вицепрезидент на републиката при обработени 100.00% СИК протоколи в РИК (dostęp: 05.12.2017).
45. <http://stat.gov.pl/linki/urzedz-statystyczne-innych-panstw-4696/>, (dostępne: 05.12.2017)
46. <http://www.bulgaria.pl/sloneczny-brzeg-nesebyr.xml> (dostępne: 05.12. 2017).
47. <http://bgtourinfo.net/plrilamonastery.html> (dostępne: 05.12. 2017).
48. <https://www.skyscanner.pl/lotniska/bg/lotniska-w-bu%C5%82garia.html> (dostępne: 05.12.2017).
49. <https://www.podrozepoeuropie.pl/ceny-w-bulgarii/> (dostępne: 05.12.2017).
50. <http://pl.tripadvisor.com/Tourism-g294451-Bulgaria-Vacations.html> (dostępne: 05.12.2017).
51. <http://www.mi.government.bg/bg> (dostępne: 17.12.2017).
52. <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Bulgaria-Gospodarka;4573870.html> (dostępne: 05.12.2017).
53. http://www.mlit.go.jp/kankocho/naratourismstatisticsweek/statistical/pdf/2014_OECD_Tourism_Trends.pdf (dostępne: 17.12.2017).
54. <https://bulgaria.trade.gov.pl/pl/aktualnosci/245825,podroze-bulgarow-za-granice-i-przyjazdy-cudzoziemcow-do-bulgarii-w-kwietniu-2017-r-.html> (dostępne: 18.12.2017).
55. <http://biznes.onet.pl/bulgaria> (dostępne: 19.12.2017).
56. http://www.bcci.bg/resources/files/Bulgaria_2017_BRH_AB_BTTP_popr.pdf (dostępne: 20.12.2017).
57. <https://wpolityce.pl/polityka/360971-wizyta-prezydenta-bulgarii-w-polsce-prezydent-duda-nasze- stanowiska-sa-takie-same-mowimy-nie-dla-unii-wielu-predkosci-zdjecia-i-wideo> (dostępne: 20.12.2017).

Spis rycin

Ryc. 1. Mapa fizyczna Bułgarii.....	4
Ryc. 2. Sobór Św. Aleksandra Newskiego w Sofii.....	11
Ryc. 3. Wykres przedstawiający liczbę turystów przyjeżdżających do Bułgarii.....	16
Ryc. 4. Wyznaczona linia trendu dla liczby turystów przyjeżdżających do Bułgarii razem z prognozą na kolejne 5 lat.....	17
Ryc. 5. Wpływy z turystyki do budżetu państwa w latach 1996-2015 (bln).....	17
Ryc. 6. Uczestnictwo Polaków w wyjazdach turystycznych do Bułgarii (mln).....	18
Ryc. 7. Wykres przedstawiający liczbę wyjazdów w latach 2000 - 2015.....	25
Ryc. 8. Wizyta prezydenta Bułgarii w Polsce.....	30

Spis tabel

Tab. 1. Zestawienie kilku artykułów spożywczych i napojów. Cena przeliczona na PLN.....	13
Tab. 2. Wybrane dania serwowane w bułgarskiej restauracji.....	13
Tab. 3. Liczba przyjazdów turystów do Bułgarii.....	16
Tab. 4. Analiza turystyki przyjazdowej w czerwcu.....	19
Tab. 5. Analiza udzielonych noclegów w czerwcu.....	19
Tab. 6. Analiza przychodów w czerwcu.....	20
Tab. 7. Analiza turystyki przyjazdowej w lipcu.....	21
Tab. 8. Analiza udzielonych noclegów w lipcu.....	21
Tab. 9. Analiza przychodów w lipcu.....	22
Tab. 10. Analiza turystyki przyjazdowej w sierpniu.....	23
Tab. 11. Analiza udzielonych noclegów w sierpniu.....	23
Tab. 12. Analiza przychodów w sierpniu.....	24
Tab. 13. Liczba wyjazdów/odjazdów.....	25
Tab. 14. Analiza turystyki wyjazdowej w czerwcu.....	26
Tab. 15. Analiza turystyki wyjazdowej w lipcu.....	27
Tab. 16. Analiza turystyki wyjazdowej w sierpniu.....	28
Tab. 17. Przyjazdy do Polski w 2016 roku (dane GUS).....	28

Wyrażam zgodę na opublikowanie wykonanego przeze mnie projektu na stronie AWF Kraków poświęconej realizacji przedmiotu "Rynki turystyczne i rekreacyjne". Oświadczam, że został on wykonany zgodnie z obowiązującymi zasadami i nie narusza niczych praw autorskich.